

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р **Стиляна Петкова Белчева, дм,**

катедра „Специална педагогика и логопедия”, ФНПП, СУ «Св. Климент Охридски»

по конкурс за **“ПРОФЕСОР”** в Софийски университет «Св. Климент Охридски»,

обявен в ДВ бр. 33 от 17.04.2018 г., Професионално направление 1.2. Педагогика

(Специална педагогика – Логопедия)

Документи за участие в конкурса е подал единствен кандидат, с научна степен „доктор на науките”, заемаш длъжността „Доцент” в Катедра „Специална педагогика и логопедия” към Факултета по начална и предучилищна педагогика на Софийски университет „Св. Климент Охридски”.

Със заповед на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски” № РД 38-300/04.05.2018 г., съм определена за член на научното жури, а с решение на научното жури, Протокол №1/05.07.2018 г., съм определена да представя становище за конкурса.

При изготвяне на настоящото становище са спазвани изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение, а също и Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Климент Охридски”.

Материалите по конкурса ми бяха предоставени в законовия срок. Изразявам своето задоволство от изчерпателните и отлично подредени от доц. Василева документи за участие в конкурса.

Декларирам, че нямам съвместни публикации с кандидатката.

Кариерен профил на кандидата

Доц. дпсн Нели Цветанова Василева е родена през 1960 година в гр. Нови пазар. Висшето си образование завършва през 1984 г. в Государственный педагогический институт, Москва, СССР, като магистър по дефектология (логопедия), с отличен успех, както от следването, така и от защитата на дипломната работа. През 1987-1991 г. е редовен докторант по специална психология към научно-изследователския институт по Дефектология, АПН, Москва. Доц. Василева е извървяла трудния път от логопед в логопедичен кабинет, гр. Русе (1984 г.), асистент по дефектология (1985-1987 г.), асистент по специална педагогика (1992-1993 г.), главен асистент по специална педагогика (1993-1999 г.) и доцент по специална психология (ВАК) в Педагогически факултет, Шумен (2000-2003 г.). От 2003г. и понастоящем е доцент по Специална педагогика (Логопедия) (ВАК), в Катедра „Специална педагогика и логопедия”, ФНПП, СУ, за нуждите на която е обявен настоящият конкурс за професор.

През 1993 г. Президиумът на ВАК утвърждава придобитата ѝ през 1992 г. в СССР образователна и научна степен „кандидат на психологическите науки“. През 2015 г. доц. Василева придобива и научната степен „доктор на науките“ по Психология (Медицинска психология - Невропсихология) със защитен дисертационен труд на тема: „Профил на невропсихично развитие при деца от предучилищна възраст“.

Василева има много добра езикова подготовка - владее отлично (писмено и говоримо) руски език и добре английски език.

Към датата на обявяване на конкурса кандидатката има общ трудов стаж от 33 г. 7 м. по специалността.

В настоящия конкурс доц. Василева участва със сериозна научна продукция и е представила документи, характеризиращи преподавателската, научната и организационната ѝ дейност.

Част от тези материали са вече рецензирани и оценявани при защитата на дисертационния ѝ труд и при хабилитацията ѝ за доцент.

Представените от доц. Н. Василева материали за участие в конкурса ясно очертават следните основни направления:

- 1. Учебно - преподавателска дейност**
- 2. Научно - изследователска дейност**
- 3. Научно - организационна дейност**

1. Учебно - преподавателска дейност

Доцент дпсн Василева има разностранна и богата преподавателска дейност, която упражнява повече от 33 години в различни учебни заведения. Във Факултета по начална и предучилищна педагогика води 16 лекционни курса в бакалавърски и магистърски програми, при това с наистина впечатляващо разнообразие на техните тематики: Невропсихология, Детска невропсихология, Основи на логопедията, Нарушения на четенето и писането, Придобити дизартрични и дисфагични нарушения, Придобити езикови нарушения, Комуникативни нарушения при психични заболявания, Нарушения на речевата плавност, Диагностика и терапия при детски аутизъм, Диагностика и терапия на нарушенията на езиковото развитие, Психология на лица с комуникативни нарушения, Клинична лингвистика, Clinical Linguistics (обучение на английски език за чуждестранни студенти); в катедра Специална педагогика на Педагогически факултет на Шуменски университет (2003 - 2016 г., външно съвместителство) изнася лекции по Теория на логопедията, Психология на деца с езиково-говорни нарушения, Диагностика и корекция на комуникативни нарушения при неврологични заболявания; в Нов Български Университет, в ПУ "Паисий Хилендарски", в Институт по дефектология на Скопски Университет (гр. Скопие, Република Македония), като хоноруван преподавател към магистърски програми, е водила лекционни курсове по Диагностика и терапия при детски аутизъм, Диагностика и терапия при афазия, Консултиране при емоционални и поведенчески разстройства. В периода 1992 - 1996 г. е лектор по логопедия в курсове за следдипломна квалификация и обучение на педагогически специалисти (СДК) в Шуменски университет и Тракийски университет, гр. Стара Загора. От 2014 г. и досега е лектор в курсове по СДК към ФНПП и Философски факултет на Софийски университет.

Доц. Василева се включва активно в учебния процес, като участва в изпитни комисии по съответната специалност, защити на дипломни работи, държавни изпитни комисии, конкурси за докторанти и асистенти, научно ръководство и рецензии на дипломни работи, научни съвети и научни журита. Рецензирала е над 120 дипломни разработки на български и английски език на студенти в бакалавърска и магистърска степен на обучение. Под научното ѝ ръководство са защитили над 150 дипломанти по Логопедия и Специална педагогика в ОКС "Бакалавър" и ОКС "Магистър" и над 40 дипломанти в магистърска програма по Специална педагогика на английски език. Следва да се подчертае фактът, че тя е научен ръководител на 12 докторанти, от които 4 успешно са защитили дисертационни трудове, 4 са отчислени с право на защита и 4, двама от които на английски език, са в процес на обучение.

Изводът относно учебно-преподавателската дейност на доц. Нели Василева е, че тя е изграден академичен преподавател с доказани качества, споделя опита и знанията си с младите колеги, успешен ръководител на дипломанти и докторанти, и със значителна, надхвърляща норматива учебна натовареност.

2. Научно-изследователска дейност

Доц. Василева представя списък на научната си продукция от цялостното си академично развитие, както и отделен списък на научните трудове за настоящия конкурс.

Според изискванията са представени и други материали и доказателствени документи за тях.

Общият брой на научните трудове на доц. Василева е 115. За настоящия конкурс доц. Василева представя 83 публикационни участия, разределени както следва: хабилитационен труд „Детска невропсихология“, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“ 2018, (310 с.); „Възстановяване на речта след инсулт“ (с. 53-126), глава от книга „Възстановяване след инсулт“, ИК „Булхерба“; „Dynamic maturation process of the brain structures, visual system and their connections to the structures of the prefrontal cortex in the period 4-6 years of age“, глава от книга „Prefrontal cortex“ (ed. by Dr. Ana Starcevic), London, UK (под печат); 8 студии (самостоятелен автор); 6 статии в български и чуждестранен печат (самостоятелен автор); 36 публикации в сборници (самостоятелен автор в 25 от тях) и самостоятелен автор на 3 отзива за конференции и юбилейни събития, 3 резюмета на доклади от научни конференции. Представен е и списък с 13 рецензии и 8 становища от участие в научни журита по защити на дисертационни трудове и хабилитации.

Справката за цитиранията е изготвена прецизно. Тази продукция е оценена от научната общност с 61 цитирания (общо на 20 труда), като две от тях са цитирани в чуждестранни списания с импакт фактор.

Научно-изследователската работа на доц. Василева съответства на научната специалност, по която е обявен конкурса, а научните ѝ интереси са в областите на логопедията, невропсихологията и специалната психология.

Василева представя много подробно, на 11 страници, научните си приноси, които са групирани в четири основни раздела, като не са включени приносите от дисертационния труд за придобиване на научната степен „доктор на науките“.

1. Теоретични, диагностични и терапевтични аспекти на генерализираните нарушения на развитието (публикации № 4, 5, 6, 13, 14, 18, 20, 22, 31, 33, 34, 35, 36).

Разделът включва 13 публикации (студии и статии) по проблемите на ранния детски аутизъм, концентрирани върху подробен анализ на теоретичните модели за обяснение аутизма, нарушенията в развитието на двигателните и праксисни функции на децата с конкретни насоки за терапия, подробно изясняване на езиковите и говорни симптоми при аутизъм и методите за тяхната диагностика и корекция. С особена практическа стойност е авторският модел на диагностична карта за ранна идентификация на нарушенията на аутистичния спектър, допълнен с изчисляване на „Коефициент на аутизъм“. Използването му улеснява определянето на водещите дефицити във всеки конкретен случай и планирането на подходящи методи за терапия. Държа да отбележа, че доц. Василева е един от водещите наши автори по проблемите на нарушенията от аутистичния спектър, което се допълва от факта, че една от публикациите ѝ се цитира в две международни списания с импакт фактор (Journal of Research in Autism Spectrum Disorders и Journal of Child Adolescent Behavior).

2. Проблемни области в логопедията (публикации № 1, 12, 19, 21, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 47, 49, 50, 51, 52). Част от публикациите са с логопедична насоченост в областта на езиковите нарушения (на развитието и придобити) и дислексия на развитието. Преобладаващ брой са свързани с детските езикови нарушения. В комплексни и системно проведени изследвания са получени оригинални данни за особеностите на невербалния интелект в случаи на нарушено езиково развитие, за прогностичния характер на състоянието на устния език за усвояване на писмения и са изведени препоръки към логопедичната практика. За първи път е направен опит за изясняване на връзката „болест – психика“ при пациенти след мозъчен инсулт. Интерес представляват и описаните подходи на терапия при всяка от формите на афазия, подкрепени с конкретни вербални и невербални задачи.

3. *Невропсихологични аспекти на логопедията* (публикации № 2, 8, 11, 15, 16, 17, 39, 40, 41, 44, 45, 48). Коментират се собствени оригинални данни за динамиката на невербалния зрителен гнозис и динамичния праксис в периода на предучилищна възраст. Изнесени са и данни от изследвания за разпространение на ръкостта (мануална доминантност) при български деца от предучилищна възраст и на връзката между развитието на мозъчните механизми на зрителната система и структурите на префронталния кортекс. Правят се интересни коментари за необходимостта от използване в логопедичната теория и практика на невропсихологичния терминологичен апарат и моделите за невропсихологична диагностика. Доц. Василева е един от първите автори, който издига и поддържа идеята за максимално сближаване на логопедията и детската невропсихология.

4. *Други области, кореспондиращи с логопедията и специалната педагогика* (публикации №7, 9, 10, 26, 37, 38, 42, 43, 46, 53). Тук са включени публикации с по-широка тематична насоченост - дискуссионни въпроси от невропсихологията на детската възраст, теоретични обзори на концепциите за невропсихологичните механизми на развитийните нарушения. Формулираните принципи и насоки на невропсихологична диагностика и невропсихологично базирана терапия при деца със специални образователни потребности имат както теоретично, така и практично значение.

Съобразно препоръчителните критерии, доцент Василева представя и хабилитационен труд - „Детска невропсихология“, Университетско изд. „Св. Кл. Охридски“ 2018, (310 с). Счита, че трудът третира много актуални и недостатъчно разработени у нас проблеми. Акцент е поставен върху закономерностите и периодите в невропсихичната онтогенеза. Специално място е отделено на нормалните неврофизиологични промени в детския мозък, обобщаването на които запълва липсата на систематизиран анализ до момента. Интерес представлява и направения преглед на теоретичните и практически аспекти на детската невропсихология, на невропсихологията на индивидуалните различия и нейното значение при определяне на вариантите на типично детско развитие и идентифициране на децата в риск от нарушения в ученето. Централно място в монографията е отделено на неврофизиологичната организация и ранната онтогенеза на висшите психични функции (гнозисни, праксисни, езикови и емоционални), запознаването с която е условие за разграничаване на типичното от атипичното развитие. За първи път в българската специализирана литература се прави обстоен преглед на съществуващите методи на невропсихологична диагностика и невропсихологично ориентирана терапия, който е с подчертана практическа насоченост.

Монографията е предназначена за логопеди, психолози, педагози и изследователи, която ще допълва знанията на студентите и докторантите, и има оригинален характер.

Представената авторска справка за научните приноси отразява коректно научните постижения на автора. Научните разработки на Н. Василева имат съществени приноси както в теоретичен, така и в научно-приложен аспект.

3. Научно-организационна дейност

Освен непосредствено включване в преподавателската работа, доц. Нели Василева активно участва в организирането ѝ.

Василева има общо 32 участия в научни журита и процедури по хабилитация: 1 рецензия и 1 становище на дисертационен труд за придобиване на научна степен „доктор на науките“, 10 рецензии и 6 становища на дисертационни трудове за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, 2 становища по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент“, отзиви и рецензии на вътрешни защити, на проекти на дисертационни трудове в областта на логопедията, 5 участия в разширен Научен състав (3 към ВАК). Била е рецензент на два, съставител на един сборник и редактор на един сборник с научни публикации. Рецензент е на 4 монографии и на 1 учебник. Едната

рецензия е на монография на английски език („Brain lateralization and Development Disorders”, Routledge, Taylor & Francis Group, 2017), а другите 3 на монографии на български език.

Василева има активно участие в научно-изследователски проекти. За последните 14 години участва в 14 образователни и научни проекти, в един като главен експерт (в Програма ФАР, 2004-2005 г) и в 13 като член на екип (обучител). В реализираната проектна дейност проличават уменията на доц. Василева за работа в екип и обучение по актуални проблеми на нарушенията в детското развитие и интегрираното образование.

Доц. Василева участва и в научния живот на страната, като член на състава от анонимните рецензенти към списание „Език и литература“, член на Американската асоциация за наука и технологии, член на редколегията на научното списание „Специална педагогика и логопедия“ (2006 - 2013 г.).

Лични впечатления

Познавам доц. дпсн Нели Цветанова Василева повече от десет години и имам отлични впечатления от нея като колега и учен. Считаю я за утвърден преподавател и висококвалифициран изследовател. Тя има чудесен стил на общуване, постоянен стремеж за усъвършенстване и висок професионализъм. Мога да я определя като инициативен и лоялен, мотивиран и много организиран човек.

Заключение

Като имам предвид обективните факти и въз основа на личните ми впечатления и преценки, убедено твърдя, че доц. дпсн Нели Цветанова Василева е висококомпетентен преподавател и учен, който притежава всички професионални и личностни качества, за да заеме академичната длъжност „професор“. Считаю, че кандидатът отговаря на всички условия, произтичащи от Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за прилагането му, Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Изхождайки от всичко това, моята оценка е положителна и с убеденост предлагам на уважаемите членове на Научното журито да гласуват положително и да препоръчат на Факултетния съвет доцент дпсн Нели Цветанова Василева да бъде избрана за „Професор“ в професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика – Логопедия) за нуждите на Катедра „Специална педагогика“ към Факултета по начална и предучилищна педагогика на Софийски университет «Св. Климент Охридски».

20.08.2018 г.
гр. София

проф. д-р Стиляна Белчева, дм